

Kungälv kommun

kommun@kungalv.se

2019-06-20

1 (22)

Dnr-2018:9371

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Munkegärdeskolan i Kungälv kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en regelbunden kvalitetsgranskning på Munkegärdeskolan avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Läsanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. För varje område bedöms om skolan uppfyller Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar inom vilka punkter detta ska göras. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs i så fall också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framtätsyftande kommentarer då det bedöms motiverat.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Munkegärdeskolan i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver i sin ledning av det pedagogiska arbetet utveckla det kollegiala lärandet på skolenheten. Detta för att beslutade åtgärder ska kunna realiseras i såväl verksamheten som undervisningen.

Undervisning

Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver tydliggöra syftet med undervisningen för att involvera eleverna i sitt eget lärande och sin utveckling. I detta ingår att lärarnas undervisning engagerar och motiverar eleverna så att deras drivkraft att lära ökar.

Trygghet och studiero

Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att det bedrivs ett samlat arbete för att skapa studiero för eleverna både på kort och lång sikt. I detta innefattas att involvera eleverna.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att lärarna får förutsättningar att göra likvärdiga bedömningar. I detta ingår att lärarna ska samverka med varandra i arbetet med bedömningar.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 20 januari 2020 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområden och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr– 2018:9371) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Sammanfattande motivering till bedömningen är att rektorn förvisso följer upp och analyserar vissa av skolenhetens resultat men rektorns ledning av utvecklingsarbetet är inte tillräckligt tydligt för att det ska få genomslag i undervisningen. I det systematiska kvalitetsarbetet har rektorn identifierat att för att höja elevernas resultat med fokus på pojkars kunskapsresultat, vilket är ett av skolenhetens egna utvecklingsområden, behöver personalen på skolan arbeta med att motverka negativ jargong mellan elever, utveckla en mer normkritisk undervisning och än mer utveckla hur de ska arbeta för att stärka elevernas studieteknik. Dock är skolledningens implementering och kommunikationen om vad som är beslutat och vad som förväntas av lärare i vissa avseenden otydligt. Rektorn har skapat en organisation med vissa förutsättningar för samverkan genom en etablerad mötesstruktur, men det saknas delvis ett lärande i kollegiet som ger avtryck i undervisningen. Det är tydligt för personalen vilka olika roller som finns på skolenheten, vilka grupper de tillhör och när de ska sammanträda, däremot visar granskningen att det inte alltid är tydligt vilket syfte respektive forum har och att rektorn och lärarna har olika bilder av vad dessa forum används till. Därtill framkommer det att möjligheter att samverka kring undervisning är begränsade och främst sker på lärares egna initiativ. Det innebär att trots identifierade utvecklingsområden så saknar lärarna i vissa avseenden sådana gemensamma arbets- och förhållningssätt som skolenhetens kvalitetsarbete visar behov av. Det framkommer att skolledningens implementering och kommunikationen om vad som är beslutat och vad som förväntas av lärare ofta är otydligt för personalen. Det systematiska kvalitetsarbetet är präglad av ett jämförbarhetsperspektiv, i detta arbete är främst skolledning och representanter från

elevhälsa involverad, dock visar granskningen att insatser kopplade till undervisningen inte fått genomslag än.

Granskningen visar att rektorn förvisso följer upp och analyserar vissa av skolenhetens resultat men inte leder arbetet tillräckligt tydligt för att det ska få genomslag i undervisningen. Rektorn uppger att hen följer upp kunskapsresultat genom statistik och värdegrundsarbetet genom deltagande i likabehandlingsgruppen, enkäter och lektionsobservationer. Det framkommer i intervju med lärare att de till viss del är involverade i arbetet med att analysera skolenhetens resultat. Detta eftersom de får riktade frågor om elevernas kunskapsresultat, utifrån skillnader i resultat mellan ämnen och mellan flickor och pojkar, som de besvarar och rektorn tar emot. Däremot framhåller lärarna att de saknar återkoppling på sin analys samt åtgärder som matchar de behov de identifierat. Lärarna har kännedom om de mål skolenheten har för läsåret och har deltagit i diskussioner kring dessa. Av intervjuerna framkommer att det varierar om åtgärderna fått effekt i verksamheten. Rektorn säger att de genom elevenkäter kunnat identifiera att eleverna skattar arbetet med såväl studiero som jargon bättre. Däremot säger rektorn att avseende exempelvis arbetet med normkritisk undervisning, främst har varit olika diskussioner och att de även behöver förändra undervisningen. Detta bekräftas av lärarna, att de har diskuterat målet med normkritisk undervisning och deltagit i en fortbildning men att de saknar förutsättningar för att omsätta detta i vardagen.

Granskningen visar att skolledningens implementering och kommunikationen om vad som är beslutat och vad som förväntas av lärare i vissa avseenden otydlig. I intervjuer med lärare framkommer det att en svårighet för arbetslagen är att det är otydligt vad som är bestämt på skolenheten och att kommunikationen mellan ledning och mellan personal haltar. De beskriver att om något exempelvis beslutas i ett arbetslag, rörande elever, så får lärare som undervisar eleverna men tillhör ett annat arbetslag sällan sådan information. De förklarar att kommunikationen mellan ledning och arbetslagen inte är tillräckligt tydlig, vilket leder till att lärare har svårt att veta vad och om något är beslutat gällande för hela skolenheten. Lärarna berättar att ett exempel på ett beslut som är otydligt och implementeras olika är om eleverna ska lämna in sina mobiltelefoner i början av lektionerna, lärarna har olika bild av vad som är beslutat.

Rektorn har skapat en organisation med vissa förutsättningar för samverkan genom tydliga arbetslag och en etablerad mötesstruktur, men det saknas delvis ett lärande i kollegiet som ger avtryck i undervisningen. Lärarna träffas i sina årskursvisa arbetslag varje vecka, varav var tredje vecka träffar arbetslaget representanter ur elevhälsan. Lärarna har schemalagda ämneskonferenser en gång per månad, men de intervjuade lärarna uppger att det bara finns tid för ämneskonferenser ett par gånger per termin.

Denna bild delar inte rektorn. Elevhälsan sammanträder varje vecka, med kurator, rektor, skolsköterska och specialpedagog. I slutet av mötet har de en timmes öppen mottagning då lärare kan delta. Lärarna berättar i intervjuer att de vid sina möten främst avhandlar akuta frågor, och sällan har möjlighet att diskutera pedagogiska frågor eller undervisning. Det framkommer dock att detta varierar mellan de tre arbetslagen, något arbetslag har mer samverkan kring undervisning. Rektorn säger i intervju att lärarna utöver dessa schemalagda möten har planeringstid på sitt schema varje vecka och att rektorn förväntar sig att de samverkar kring undervisning då. I intervjuer med lärare framkommer det att trots att skolenheten har som mål att utveckla undervisningen i delar som rör studiero, normkritik och studieteknik, så har lärarna endast i fåtal situationer arbetat tillsammans med detta.

På skolenheten finns ett strategiskt jämställdhetsarbete som leds av rektorn med stöd av representanter från elevhälsan, detta har dock inte ännu fått fullt genomslag i verksamheten. Jämställdhet är ett perspektiv när skolans resultat analyseras. Av analysen av pojkars lägre kunskapsresultat framgår det i så väl intervjuer som dokumentation att det sannolikt är en effekt av normer kring studier och en etablerad jargong som råder på skolan, mellan elever. En åtgärd för att arbeta med detta, som framkommer av såväl inskickad dokumentation som intervju med rektorn och elevhälsa, är att lärarna ska bedriva "normkritisk undervisning". De intervjuade lärarna känner till att detta är ett utvecklingsområde för skolenheten men anser inte att de har fått förutsättningar att låta det prägla undervisningen. Av dokumentationen framgår att i skolans normkritiska arbete beaktas skojbråk och jargong som en del i våldspyramiden och är därför viktig att alltid bemöta. I intervjuer med personal bekräftas att detta har lett till ett gemensamt arbete med att stävja sådan jargong och att en positiv utveckling har skett inom detta område. Dock framkommer det i intervjuer med elever att, trots att lärare markerar, finns det delvis ett hårt språkbruk elever emellan. Av intervjun med elevhälsan framkommer att de identifierat att kuratorn oftare träffar flickor och specialpedagogen oftare träffar pojkar. Utifrån detta har de reflekterat över om det är något i deras arbetssätt som medför om de tänker kön eller person när de ska ge stöd. Rektorn är, enligt elevhälsan, också medveten om att det är fler pojkar än flickor som har åtgärdsprogram på skolenheten.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver i sin ledning av det pedagogiska arbetet utveckla det kollegiala lärandet på skolenheten. Detta för att beslutade åtgärder ska kunna realiseras i såväl verksamheten som undervisningen.

Granskningen visar att det finns vissa förutsättningar i organisationen för att ett kollegialt lärande ska kunna ske, genom tydliggjorda grupper och mötesforum. Däremot saknas tydlighet i kommunikationen från ledningen. Det innebär att trots att vissa åtgärder i det systematiska kvalitetsarbetet är beslutade har de inte förankrats hos lärare. Trots att rektorn har förväntningar på när ett kollegialt lärande ska ske så sker det inte i sådan omfattning. Det innebär också att beslut ibland är otydliga eller inte förankrade i arbetslagen, vilket leder till att och lärare agerar olika sinsemellan. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är enligt läroplanen förutsättningar för att skolan ska utvecklas kvalitativt. Därtill har rektorn enligt läroplanen ansvar för att personalen kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.

Inom forskning framhålls att ett framgångsrikt skolledarskap kännetecknas av att rektorn skapar en funktionell och lärande organisation.¹ Det behöver vara tydligt för alla lärare och all övrig vilka arbets- och förhållningssätt som finns och hur skolan arbetar i olika avseenden. Det är också viktigt att rektorn ser till att olika team och funktioner har tydliga roller och mandat, och att de samspelar med varandra för att främja undervisning och elevernas lärande och utveckling.

För att det kollegiala samarbetet och lärandet ska få effekt på elevers lärande bör bland annat elevers lärande sättas i centrum, samarbetet bör inriktas mot mer specifika syften och inte ha för generella sådana, och lärarna bör ha möjlighet att utveckla nya och alternativa upplägg och undervisningsmetoder (så att undervisningskulturen inte är för "konserverande").² För att det ska uppstå en påverkan från det kollegiala samarbetet/lärandet på undervisningen/elevers lärande spelar rektorn en avgörande roll genom att det är rektor som ska etablera former för det kollegiala samarbetet.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att utifrån det arbete som redan finns på skolenheten också tydliggöra vilka åtgärder som hen förväntar sig att lärarna vidtar, och ger förutsättningar till ett kollegialt lärande i detta arbete. Rektorn bör också se över kommunikationsvägarna på skolenheten, för att skapa tydlighet och

¹ Robinson m.fl. 2008, Leithwood m.fl. 2008, Hallinger m.fl. 2011

² Håkansson & Sundberg, 2016

samsyn bland personalen. Detta i syfte att främja undervisningen och elevernas lärande och utveckling.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 5 Kursplaner

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Sammanfattande motivering till bedömningen är att undervisningen förvisso består av olika typer av uppgifter och aktiviteter, men att lärarstödet varierar vilket påverkar elevernas engagemang. Undervisningen är i vissa avseenden strukturerad, men syftet med lektioner och arbetsmoment kan vara otydligt för eleverna. Det finns vissa inslag i undervisningen som stärker elevernas självförtroende och motivation samt tillfällen när eleverna upplever att lärarna har höga förväntningar på dem, men det varierar mellan olika lärare i vilket utsträckning det sker. Det varierar även mellan lärare hur väl de anpassar undervisningens innehåll och arbetssätt till rådande elevgrupp, så att alla elever blir stimulerade och utmanade i sin kunskapsutveckling. Granskningen visar därtill att undervisningen sällan präglas av inslag där eleverna görs delaktiga i sitt lärande. Det gäller såväl planering och utvärdering av undervisningen som tillfällen att få reflektera över sitt eget lärande.

Granskningen visar att undervisningen förvisso består av olika typer av uppgifter och aktiviteter, men att lärarstödet varierar vilket påverkar elevernas engagemang. Undervisningen är i vissa avseenden strukturerad, men syftet med lektioner och arbetsmoment kan vara otydligt för eleverna. Såväl lärare som elever beskriver att undervisningen präglas av att eleverna får arbeta på olika sätt; genomgångar, eget arbete, grupparbete eller film är exempel på aktiviteter lektionerna kan innehålla. Däremot, säger eleverna, är det vanligare i vissa ämnen att de i huvudsak präglas av ett eller ett par typer av uppgifter och aktiviteter. Då främst genomgång och eget arbete i läromedlet. Intervjuer med lärare och elevhälsa bekräftar detta, att det delvis varierar mellan lärare och ämnen hur väl lärare skapar variation i undervisningen. Eleverna beskriver att det varierar mellan lärare hur de ger aktivt lärarstöd. De flesta lärare svarar när eleverna ställer frågor genom handuppräkning, men ett fåtal lärare

är, enligt eleverna, närvarande och aktiva i elevernas arbete och lärande under lektionens gång. Eleverna säger också att det finns lärare som pratar till dem och andra lärare som pratar med dem, det vill säga har en dialog, och att det är med sådana lärare som pratar med dem som de lär sig mer. Lärarna beskriver att flera elever inte är motiverade att sträva efter de högre betygen och att det inte finns ett gemensamt arbete kring att motivera och engagera elever på skolan. Det framgår också av intervjuer med elever att lärare är olika bra på det och lärarna beskriver att de behöver en tydligare ledning i hur de ska arbeta med elevers motivation och engagemang för att lära sig. Eleverna är överens om att det finns enstaka lärare som både fångar och skapar engagemang i klassrummet, och att då blir det enklare och roligare att lära sig. Skolinspektionens observationer bekräftar att det varierar mellan ämnen och lärare hur de ger eleverna aktivt lärarstöd. Rektor, lärare och elevhälsa beskriver att det finns en etablerad lektionsstruktur. Både elevhälsan och lärarna berättar att det nog varierar mellan lärare hur noga detta följs, vilket också bekräftas av Skolinspektionens observationer. Lektionsobservationer, och intervjuer med elever, visar att denna gemensamma lektionsstruktur främst är fokuserad på inledningen av lektionen. Eleverna är tydliga i sina beskrivningar med att de oftast inte vet varför de ska lära sig olika saker och upplever att lärarna inte förklarar syftet med undervisningen och elevernas lärande.

Granskningen visar att det finns vissa inslag i undervisningen som stärker elevernas självförtroende och motivation samt tillfällen när eleverna upplever att lärarna har höga förväntningar på dem, men det varierar mellan olika lärare i vilken utsträckning det sker. Både lärare och elever beskriver att det varierar hur väl lärare anpassar undervisningens innehåll och arbetssätt till rådande elevgrupp, så att alla elever blir stimulerade och utmanade i sin kunskapsutveckling. Eleverna beskriver ett fåtal exempel för hur lärarna uttrycker höga förväntningar på dem. Dessa exempel är att läraren både uppmuntrar hela gruppen och visar entusiasm för enskilda elevers arbete vilket medför att eleverna vid dessa tillfällen både vill arbeta mer och bibehåller sitt engagemang för uppgiften.

Granskningen visar därtill att undervisningen sällan präglas av inslag där eleverna görs delaktiga i sitt lärande. Det gäller såväl planering och utvärdering av undervisningen som tillfällen att få reflektera över sitt eget lärande. Eleverna berättar att de sällan är involverade i att planera upplägget av undervisningen och att de sällan utvärderar undervisningen de har tagit del av, även om båda delar förekommer. Eleverna berättar att de någon gång har fått fylla i enkäter om undervisningen i något ämne, men att de inte fått någon återkoppling eller märkt någon förändring utifrån det. Eleverna säger dock att vissa lärare gör dem delaktiga, exempelvis genom att de får välja redovisningsmetod och att de får frågor om hur undervisningen är på

utvecklingssamtal. I intervjuer med lärare beskriver de att de arbetar olika, vissa involverar eleverna i planeringen genom att de för en löpande dialog medan andra säger att det är läraren som bestämmer hur och vad eleverna ska lära sig. Av inskickad dokumentation framkommer att inflytande och delaktighet är ett utvecklingsområde på skolan. Rektorn berättar i intervju att trots att hen haft diskussioner om hur de arbetar med delaktighet så har uppföljningen visat att eleverna skattar det lägre. Rektorn säger att det varierar om eleverna får vara med och utvärdera undervisningen. På skolan har inte lärarna något uppdrag för utvärdering av planering, genomförande och bedömning som eleverna deltar i, säger rektorn. Hen förklarar att lärarna förvisso är ansvariga för arbetet med delaktighet men att de på skolan behöver arbeta mer med involverande arbetssätt.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver tydliggöra syftet med undervisningen för att involvera eleverna i sitt eget lärande och sin utveckling. I detta ingår att lärarnas undervisning engagerar och motiverar eleverna så att deras drivkraft att lära ökar.

Granskningen visar att syftet med både enstaka arbetsuppgifter och hela arbetsområden och ämnen kontinuerligt behöver tydliggöras för eleverna. Dels för att eleverna ska veta vilka förmågor de ska utveckla. Dels för att undervisningen ska bli mer meningsfull för eleverna och att deras drivkraft att lära ska öka. Det innebär att arbetet med att motivera och engagera elever, utifrån syftet med undervisningen, behöver utvecklas. Lärarna behöver därför undervisa eleverna så att de blir mer stimulerade i sin nyfikenhet och lust att lära. Av läroplanen³ framgår att skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

³ 2.2 kunskaper

I praktiken behöver läraren därför konkretisera målet med lektionen för eleverna genom att tydliggöra syftet och vilka kunskaper som undervisningen är tänkt att eleven ska kunna utveckla. Läraren ska, utöver en tydlig lektionsstart, också på ett begripligt sätt kommunicera med eleverna kontinuerligt under lektionerna vilka förmågor de ska utveckla. Vid gemensamma genomgångar är det viktigt att läraren har strategier för att få alla elevers uppmärksamhet och för att säkerställa att de förstår innehållet. Det kan exempelvis ske genom att ställa utmanande och individanpassade frågor till alla elever. När eleverna ska arbeta enskilt eller i grupp behöver läraren hjälpa eleverna att komma igång, och stödja och hjälpa eleverna under det fortsatta arbetets gång, så att eleverna bibehåller ett engagemang i uppgiften.

För att elever ska vara aktiva och känna sig som en accepterad del av ett sammanhang där de blir lyssnade till krävs att lärarens inställning till eleverna är att de kan och vill ta ansvar för sitt eget lärande. Det kan till exempel ske genom att läraren i sin undervisning har ett sådant innehåll och ställer frågor till eleverna där svaret inte alltid är på förhand givet. Det behöver föras prövande samtal i klassrummen, så eleverna utvecklar förståelse för att påståenden kan provas och värderas med hjälp av vetenskapliga arbetsmetoder.

Inom forskningen görs ofta en distinktion mellan yttre och inre motivation hos elever.⁴ Inre motivation innebär att elever engagerar sig i uppgifter och aktiviteter, för att de finner dessa intressanta och lustfyllda i sig. Yttre motivation däremot innebär att elever engagerar sig i skolarbetet utifrån yttre krav (för att de upplever att de måste gå i skolan, för att tillfredsställa lärare eller föräldrar, för att få höga betyg och så vidare). Båda dessa kan givetvis användas som drivkrafter i skolarbetet, men för att gynna en livslång lust att lära och upplevd meningsfullhet krävs att det finns en inre motivation att lära hos eleverna. Detta eftersom lust att lära ofta är synonymt med inre motivation att lära.⁵ Lärarens bidrag till att skapa inre motivation består i att genom att skapa förtroendefulla relationer bidra till positiva förväntningar och nyfikenhet hos

⁴ Giota, J. (2013) Individualiserad undervisning i skolan – en forskningsöversikt, Vetenskapsrådets rapportserie 3:2013, Stockholm: Vetenskapsrådet

⁵ Giota, J. (2013) Individualiserad undervisning i skolan – en forskningsöversikt, Vetenskapsrådets rapportserie 3:2013, Stockholm: Vetenskapsrådet

eleverna. Det kan exempelvis ske genom att läraren sätter in uppgifter i ett för eleverna angeläget sammanhang (exempelvis ett område där eleverna redan har ett stort intresse), anknyter till aktuella samhällsfrågor eller livet utanför skolan eller förklarar varför en viss uppgift är viktig.⁶

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §§, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skolinspektionen bedömer följande: Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Sammanfattande motivering till bedömningen är att det på skolenheten finns ett samlat arbete för att skapa trygghet för eleverna. Det finns en tydlighet i hur elevernas trygghet utvärderas och åtgärder vidtas vid behov. Av granskningen framkommer det dock att det finns en osäkerhet och otrygghet bland många elever på skolan inför att delta aktivt i klassrummet. Skolinspektionen bedömer att det påverkar elevers förutsättningar att ta ansvar och vara delaktiga i sitt eget lärande. På skolan är arbetet med att förebygga och åtgärda skapa studiero varierande mellan lärare och till delar de olika arbetslagen på skolenheten. Det finns en gemensam struktur för att inleda lektioner, men lärarnas förhållningssätt gällande arbetet med studiero skiljer sig i vissa avseenden åt i såväl det förebyggande som åtgärdande arbetet med att skapa och upprätthålla studiero.

Granskningen visar att det på skolenheten finns ett samlat arbete för att skapa trygghet för eleverna. Det finns en tydlighet i hur elevernas trygghet utvärderas och åtgärder vidtas vid behov. Av granskningen framkommer det dock att det finns en osäkerhet och otrygghet bland elever på skolan inför att delta aktivt i klassrummet och

⁶ Håkansson & Sundberg 2012; Hattie 2009; William 2013

det framgår av intervjuer med elever och lärare att elevernas delaktighet i undervisningen inte är inkluderat i skolans uppföljning av trygghet. Av såväl redovisad dokumentation som intervjuer framkommer det att det finns ett strukturerat arbete för att kartlägga elevernas trygghet. Lärare berättar att i dessa kartläggningar har det framkommit vilka platser som eleverna upplever som otrygga, och att lärarna därför har extra uppsikt där när de rastvandrar och rör sig i korridorerna. Elevhälsan beskriver att tryggheten har påverkats positivt efter att personalen började arbeta gemensamt med att bryta elevernas jargong. Det framkommer i intervjuer med såväl elever som elevhälsa att även om arbetet är påbörjat så finns det fortfarande en hård jargong på skolan och att elevhälsan arbetar riktat i vissa klasser med detta. Rektorn säger i intervju att hen vet mer om hur eleverna upplever sin trygghet i korridorerna än i undervisningssituationen och att detta är ett utvecklingsområde för skolan. Eleverna förklarar att trygghet i klassrummet varierar mellan olika klasser men också mellan olika ämnen, det kan leda till att vissa elever inte vågar ställa frågor eller delta på vissa moment. Detta bekräftas också av lärare, som förklarar att det finns klasser där eleverna inte vågar prata i klassrummet. De förklarar att när eleverna inte är trygga i klassrummet så påverkar det både deras prestationer och lärande. Av redovisad dokumentation och intervjuer med personal och rektorn beskrivs att en analys avseende att den jargong som råder kring studier påverkar såväl elevernas studiero som kunskapsutveckling.

Granskningen visar att arbetet med att förebygga och åtgärda skapa studiero varierar mellan lärare och till delar i olika arbetslag. Det finns en gemensam struktur för att inleda lektioner, men lärarnas förhållningssätt gällande arbetet med studiero skiljer sig i vissa avseenden åt i såväl det förebyggande som åtgärdande arbetet med att skapa och upprätthålla studiero. I intervjuer med lärare, elevhälsa och rektorn beskrivs att det finns en gemensam lektionsstruktur där lektionens ämne, innehåll och tid ska tydliggöras på tavlan för eleverna. Elevhälsan berättar att inledningen av lektionen är olika tydlig mellan olika lärare och att lärare inte har samsyn kring hur de skapar struktur i undervisningen. Att inledningen av lektioner är olika lärare emellan framgår av Skolinspektionens observationer där vissa lektioner inleds att läraren skriver upp tid, ämne och dagens uppgifter medan andra även går igenom lektionens upplägg och förklarar syftet med lektionen för eleverna. Av lektionsobservationerna framgår också att det varierar mellan lärare hur noggranna de är med att eleverna ska sitta på de bestämda platserna, vilket också bekräftas av elever som säger att det påverkar studieron negativt när de sätter sig var de vill. Elevhälsan berättar att det finns undervisning där det är oroligt och att läraren har svårt att skapa studiero. Rektorn berättar att hen anser att det generellt råder god studiero med ett par undantag, rektorns bedömning utgår ifrån egna observationer och samtal med

personal och elever. I intervjuer med eleverna framkommer det dock att de upplever att studieron varierar och att det är vanligt att om studieron på en lektion brister så blir det under den lektionen inte bra studiero igen. Lärare berättar att studieron på skolan varierar och någon lärare säger att det beror på det pedagogiska ledarskapet, en annan lärare förklarar att det också beror på att lärarna sinsemellan har olika förhållningssätt till hur de tillsammans med eleverna skapar studiero i klassrummet och i undervisningen vilket påverkar eleverna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att det bedrivs ett samlat arbete för att skapa studiero för eleverna både på kort och lång sikt. I detta innefattas att involvera eleverna.

Granskningen visar att elevernas möjlighet till studiero varierar och att det delvis saknas gemensamma arbetssätt för att skapa och upprätthålla studiero. Det finns ett påbörjat arbete med syfte att skapa studiero, där lektionens struktur tydliggörs på tavlan, men även praktiserandet av detta varierar mellan lärare. Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Lärarnas arbete med att skapa studiero kan handla om hur dessa agerar både förebyggande och åtgärdande när det finns ordningsproblem – i en elevgrupp eller kopplat till enstaka elever. Lärarnas förebyggande arbete kan genomföras på olika sätt. Forskning visar att lärarna behöver ha ett tydligt ledarskap i klassrummet och se till att eleverna ägnar sig åt skolarbete under lektionerna. I detta kan ingå konkreta saker som att ta ansvar för hur eleverna är placerade i klassrummet eller hur rummet är möblerat. Det kan också handla om bemötandefrågor som att uttrycka tydliga förväntningar, vara en god förebild och genom att uppmärksamma det önskvärda beteendet hos eleverna.⁷ Det förebyggande arbetet handlar också om att lärarna behöver tänka på att deras förmåga att planera, genomföra och utvärdera undervisningen spelar en avgörande roll för undervisningens genomförande och vad

⁷ Skolverket 2011b) Utvärdering av metoder mot mobbing, Rapport 353

eleverna lär sig.⁸ Elever som inte tankemässigt utmanade och stimulerade på lektionerna riskerar att bli omotiverade, uttråkade och ibland stökiga. Motsvarande gäller om elever inte får det stöd de behöver för att kunna följa undervisningen. Om det, trots försök till ett gott förebyggande arbete, ändå uppstår ordningsstörningar i undervisningen behöver läraren agera tydligt och effektivt för att skapa lugn och arbetsro igen.

För att åstadkomma ett effektivt arbete med studiero krävs att skolan som helhet har ett gemensamt förhållningssätt kring detta arbete. För att åstadkomma en miljö på skolan där all undervisning präglas av studiero krävs att det finns väl fungerande forum för lärarna att diskutera och komma överens om gemensamma strategier och förhållningssätt. För rektor är lärarnas upplevelse av hur detta arbete fungerar en viktig utgångspunkt för reflektion och omprövning. Det handlar ytterst om att fånga och förstå den skolkultur som råder, och att arbeta för en sådan där det bedrivs ett gott förebyggande arbete men också att det finns ett gemensamt förhållningssätt för hur ordningsstörningar ska hanteras om de uppstår.⁹ Eleverna behöver få vara delaktiga i arbetet som handlar om att skapa samsyn kring hur arbetet med att skapa studiero bör bedrivas. Dels genom att rektor och lärare lyssnar på elevernas uppfattning kring hur de upplever studieron och undervisningens kvalitet. Dels genom att eleverna får vara med och ha synpunkter på det förebyggande arbete som skolan bedriver samt vilka förhållningsregler som bör gälla i klassrummet.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20a § skollagen

9 kap. 20 och 22b §§ skolförordningen

Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

⁸ Ibid.

⁹ Skolinspektionen 2016c

Sammanfattande motivering till bedömningen är att rektorn analyserar skillnader i betyg mellan olika ämnen och mellan flickor och pojkar. Lärarna involveras delvis i analysen genom att de får svara på riktade frågor om bedömning och betygsättning från skolledningen. Lärarna har även individuellt fått beskriva vilka skillnader de ser i sin egen bedömning och analysera vad de kan förändra i sin egen undervisning för att minska dessa skillnader. Granskningen visar vidare att lärare har vissa, men inte tillräckliga, förutsättningar att samverka med varandra när de gör sina bedömningar. Lärarna har fått fortbildning genom Skolverkets webbkurs i bedömning och betygsättning men det framkommer att de sällan kalibrera sina bedömningar sinsemellan och att det främst sker på enskilda lärares eget initiativ.

Granskningen visar att rektorn analyserar skillnader i betyg mellan olika ämnen och mellan flickor och pojkar. Rektorn berättar i intervju att hen följer upp kunskapsresultaten och ser både vilka elever och ämnen som skiljer ut sig resultatmässigt. Av intervjuer med både rektor och lärare framgår att de diskussioner rektorn fört med personal på skolenheten utifrån måluppfyllelse. Det framgår att diskussioner inte tydligt förs utifrån skolenhetens likvärdighet i bedömning och betygsättning. Lärarna har förvisso under 2018/19 fått individuellt fått beskriva arbetet med sina bedömningar av elevers kunskaper. På förekommen anledning har huvudmannen i något ämne lyft frågan om likvärdigheten i bedömning, utifrån en jämförelse med resultaten i samma ämne vid en annan av kommunens skolor.

Granskningen visar vidare att lärare har vissa, men inte tillräckliga, förutsättningar att samverka med varandra när de gör sina bedömningar. Av redovisad dokumentation framkommer att lärarna har deltagit i fortbildning kring betygsättning. Rektorn säger i intervju att vid lärarnas konferenser har de bland annat innehåll som betyg och bedömning samt sambedömning. Trots detta uppger lärare i intervju att de inte anser att de fått förutsättningar att arbeta med att kalibrera sina bedömningar, förutom visst stöd genom att de rättar nationella ämnesprov tillsammans. Lärarna berättar att det sker visst samarbete mellan lärare, men det är inte strukturerat och alla lärare inom ämnet deltar inte och det sker inte i alla ämnen. Lärarna säger vidare att det inte finns krav på sådan samverkan från skolledningen, vilket påverkar möjligheten för lärare i ämneslag och arbetslag att samverka kring likvärdighet i bedömningar. I intervjuer med elever framkommer det att det varierar mellan lärare på skolan vad de har som grund i sina bedömningar, vissa lärare utgår främst ifrån prov medan andra har fler aspekter i beaktande när de bedömer elevernas kunskaper. Vidare berättar elever att i vissa ämnen vet de inte hur de ligger till i relation till kunskapskraven, eller vad som förväntas av dem för vissa betyg.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att lärarna får förutsättningar att göra likvärdiga bedömningar. I detta ingår att lärarna ska samverka med varandra i arbetet med bedömningar.

Granskningen visar att lärarna saknar strukturerade tillfällen att arbeta med likvärdig bedömning och betygssättning. Vissa lärare gör detta, på eget initiativ, medan andra inte gör det. Det varierar mellan och inom ämnen. Rektorn leder inte arbetet tillräckligt tydligt och eleverna upplever också en otydlighet i hur de bedöms i vissa ämnen. Enligt skollagen ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Rektorn har ett ansvar för att ge förutsättningar till lärarna att kvalitetssäkra sin egen bedömning i syfte att verka för likvärdighet. Enligt Skolverkets stödmaterial för bedömning ska kvalitetssäkringen ske, inte bara i relation till de nationella styrdokumenterna utan också mellan lärarna på skolan.¹⁰

Betygsättning är en komplex praktik och för att lärare ska kunna göra professionella bedömningar behöver lärare ges förutsättningar att kvalitetssäkra sin betygssättning på olika sätt och med hjälp av andra lärare, både inom och mellan skolor. Rektorn har en betydelsefull roll för att skapa dessa förutsättningar. Rektorn behöver se till att lärare får tid och möjlighet att tillsammans med kollegor diskutera hur de allsidigt kan utvärdera elevernas kunskaper vid betygssättningen, hur de kan utforma ändamålsenliga bedömningssituationer och hur de kan bedöma olika elevprestationer. Ibland behöver huvudmannen bistå rektorn med att organisera arbetet mellan skolenheter, exempelvis om lärare saknar ämneskollegor inom skolenheten. Detta kan ske genom att skapa mötesplatser, såväl fysiska som digitala.¹¹

Sambedömning är ett betydelsefullt redskap för ökad likvärdighet eftersom det bidrar till en gemensam syn på vad som ska bedömas och hur bedömningen ska gå till. Ett professionellt samtal om utformningen av olika underlag kan förbättra likvärdigheten.

¹⁰ Skolverket 2016, Betygsskalan och betygen B och D, Stödmaterial, Reviderad version

¹¹ Skolverket allmänna råd med kommentarer (SKOLFS 2018:247) Betyg och betygssättning

Sådana diskussioner kan ha både formativa och summativa syften.¹² Det finns från forskning några faktorer som har visat sig gynna god sambedömning. En är när lärarna fokuserar på att analysera och diskutera konkreta elevexempel som representerar en stor bredd av prestationer och elever med olika bakgrund. En annan är när det finns en tydlig struktur för själva sambedömningssituationen (exempelvis fasta tider, lokaler och arbetsgång) och ett tydligt ledarskap i sambedömningsgrupperna som håller ihop diskussionerna. Ytterligare en är att olika åsikter får komma fram, alla i gruppen får komma till tals och avvikande uppfattningar ses som en tillgång snarare än som ett hinder.¹³ Även om det inte är belagt i forskning att sambedömning automatiskt leder till ökad likvärdighet, visar forskning att den samsyn som kan uppstå till följd av sambedömning till stor del beror på att lärares olika sätt att uppfatta kriterier och kravnivåer blir synliggjorda.¹⁴

På Skolinspektionens vägnar

X Helena Boëthius

Enhetschef

Signerat av: Helena Boëthius

¹² Skolverket allmänna råd med kommentarer (SKOLFS 2018:247) Betyg och betygssättning

¹³ Skolverket (2013) Stödmaterial, Sambedömning i skolan – exempel och forskning

¹⁴ Skolinspektionen (2014) Uppenbar risk för felaktiga betyg: En kortrapport om likvärdighet och kvalitet i skolors betygssättning

X Matilda Yvede

Föredragande

Signerat av: Matilda Yvede

I handläggningen av ärendet har även Karin Pollack medverkat.

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Tio lektionsobservationer
- Tre gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En gruppintervju med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer. Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorns lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero och eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten mellan den 23 april 2019 och den 25 april 2019. Besöket genomfördes av Matilda Yvede och Karin Pollack.

Munkegärdeskolan är en kommunal högstadieskola som ligger i Kungälv kommun. Skolan har 365 elever i årskurs 7-9. Skolan leds av en rektor.